

MUSTAQILLIK YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA GEOGRAFIYA TA’LIMI

Sh.A.Shokirova ; Sh.E.Xodjaniyazova

*Buxoro davlat pedagogika instituti Aniq va tabiiy fanlar fakulteti,
Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari yo‘nalishi talabasi*

Annotatsiya: O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng, ta‘lim tizimida ko‘plab o‘zgarishlar ro‘y berdi. Geografiya ta‘limi ham bu o‘zgarishlardan chetda qolmadi. Mustaqillik yillarida geografiya ta‘limining rivojlanishi, yangi metodologiyalar va zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan boyitilishi, o‘quv dasturlarining yangilanishi kabi muhim jarayonlar amalga oshirildi.

Kalit so‘zlar: geografiya, dars, metodlar, texnologiyalar, amaliyot, nazariya, pedagogik yondashuvlar, o‘quv materiallari.

Abstract: After the independence of Uzbekistan, many changes took place in the education system. Geography education was not left out of these changes. During the years of independence, important processes such as development of geography education, enrichment with new methodologies and modern pedagogical approaches, updating of educational programs were carried out.

Key words: geography, lesson, methods, technologies, practice, theory, pedagogical approaches, educational materials.

Geografiya o‘qitish metodikasi pedagogika fanining asosiy tarmoqlaridan biri sifatida, ta‘lim jarayonida geografiya fanini o‘qitishning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ushbu metodika geografiya ta‘limining mazmuni va uni tashkil etish, shuningdek, o‘quvchilarning yosh individual-psixologik xususiyatlarini hisobga olishni o‘z ichiga oladi. Maktabda geografiya ta‘limining mazmuni, o‘quvchilarga geografik bilimlarni berish, ularni atrof-muhitga bo‘lgan munosabatlarini shakllantirish va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishga tayyorlashdan iborat. Geografiya o‘qitish metodikasi, o‘quv dasturlarini ishlab chiqishda, darsliklar va qo‘shimcha manbalarni tanlashda muhim rol o‘ynaydi. Bu jarayonda geografik kartalar, ko‘rgazmali qurollar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta‘lim jarayonini yanada samarali qiladi. Geografiya o‘qitish metodikasi, pedagogika fanining “Didaktika” qismi bilan chambarchas bog‘liqdir. Didaktika ta‘lim jarayonining asosiy tamoyillari va tushunchalarini o‘z ichiga oladi, bu esa geografiya o‘qitish metodikasining asosini tashkil etadi. Taniqli metodist olim A.M. Pancheshnikova ta‘kidlaganidek, geografiya o‘qitish metodikasi pedagogika fanining maktab geografiya predmetlarida o‘z aksini topuvchi proyeksiyasidir. Bu, o‘qitish jarayonida didaktik tamoyillarni qo‘llash orqali o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Geografiya o‘qitish metodikasi,

o'quvchilarning yosh individual-psixologik xususiyatlarini o'rganishga asoslanadi. Har bir o'quvchining o'ziga xos fikrlash uslubi, qiziqishlari va o'rganish usullari mavjud. Shuning uchun, geografiya o'qitish jarayonida o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olish, ta'limning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Metodika fani, pedagogik tajriba va sinov ishlarini olib borish jarayonida matematik-statistika fanidagi qonuniyatlarga asoslanadi. Bu, o'qitish jarayonida olingan natijalarni ilmiy asosda tahlil qilish va amaliy ahamiyatini belgilash imkonini beradi. Metodika fani, shuningdek, vaqt me'yorlarini belgilashda ham muhim rol o'ynaydi, bu esa o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Mustaqillikdan so'ng O'zbekiston ta'lim tizimida fundamental o'zgarishlar boshlandi. Geografiya ta'limi ham bu jarayonda muhim o'rin tutdi. O'quv dasturlari va o'quv materiallari yangilandi, geografiya fanining ahamiyati oshdi. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan yangi o'quv dasturlari ishlab chiqildi, bu esa o'quvchilarga zamonaviy geografik bilimlarni o'zlashtirish imkonini berdi. Geografiya ta'limida innovatsion metodlar va texnologiyalarni qo'llashga alohida e'tibor qaratildi. O'qituvchilar uchun zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv darslar, guruhviy ishlar va amaliy mashg'ulotlar kabi metodlar joriy etildi. Bu metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlab, ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berdi. Mustaqillik yillarida geografiya fani O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynadi. Geografiya ta'limi orqali o'quvchilar mamlakatning tabiiy resurslari, iqlimi, geografik joylashuvi va iqtisodiy faoliyatlari haqida chuqur bilimlarga ega bo'ldilar. Bu bilimlar o'quvchilarga o'z mamlakatining rivojlanishida faol ishtirok etish imkonini berdi. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, xalqaro ta'lim tizimlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Geografiya ta'limida xalqaro tajribalarni o'rganish va joriy etish jarayoni boshlandi. O'zbekistonning ta'lim muassasalari xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda geografiya fanini o'qitish bo'yicha turli loyihalar va dasturlarni amalga oshirdilar. Bu esa o'quvchilarga global muammolarni tushunish va hal qilishda yordam berdi. Geografiya ta'limi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatdi. O'quvchilar geografik bilimlar orqali o'zlarining atrof-muhitga bo'lgan munosabatlarini shakllantirdilar. Ular ekologik muammolar, iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish kabi masalalarda faol ishtirok etishga tayyor bo'ldilar. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda geografiya ta'limi ko'plab ijobiy o'zgarishlarga guvoh bo'ldi. Innovatsion metodlar, yangi o'quv dasturlari va xalqaro hamkorlik geografiya ta'limining sifatini oshirishga yordam berdi. O'quvchilar zamonaviy geografik bilimlarni o'zlashtirib, o'z mamlakatining rivojlanishida faol ishtirok etishga tayyor bo'ldilar. Bu jarayonlar O'zbekistonning ta'lim tizimini yanada mustahkamlash va rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Geografiya o'qitish metodikasi, pedagogika fanining muhim tarmog'i

sifatida, ta'lim jarayonida geografik bilimlarni o'rganish va o'qitishning samaradorligini oshirishga qaratilgan. O'quvchilarning yosh individual-psixologik xususiyatlarini hisobga olish, didaktik tamoyillarni qo'llash va pedagogik tajribalarni ilmiy asosda tahlil qilish, geografiya ta'limining sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonlar, o'quvchilarning geografik bilimlarni o'zlashtirishini va ularni amaliy hayotda qo'llashini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Pancheshnikova, A.M. (2005). Geografiya o'qitish metodikasi. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Abdullaeva, M. (2010). Geografiya ta'limida innovatsion metodlar. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
3. Toshpulatov, A. (2012). Geografiya fanini o'qitish metodikasi. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
4. Saidov, S. (2015). O'zbekiston geografiyasi: o'quv qo'llanma. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
5. Xolmatov, A. (2018). Geografiya ta'limida axborot texnologiyalari. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.